

Kappel Stubmølle i litteraturen

Beskrivelser af møllen i trykte kilder

FORORD

Efterfølgende er et forsøg på at samle eksisterende beskrivelser af Kappel Stubmølle i trykt litteratur, herunder også enkelte udvalgte kort. Det er forholdsvis begrænset, hvad der eksisterer, men jeg har alligevel ment, at det kunne være et nyttigt indledende skridt til en eventuel mere udførlig beskrivelse af møllens historie med inddragelse af ikke-trykte kilder.

Beskrivelserne anføres i kronologisk rækkefølge. Citaterne fra den trykte litteratur anføres med almindelig skrift, mens mine indledninger og kommentarer anføres med kursiv. Der bringes til sidst en litteraturliste i alfabetisk rækkefølge.

KAPPEL, april 2008

Holger Villadsen

1744: INDBERETNING FRA FORVALTER BEK

I 1740'erne indsamlede Erik Johan Jessen oplysninger til et topografisk værk, som dog i første omgang ikke blev til noget. Fra forvalter Bek på det nyoprettede gods Gottesgave foreligger der en indberetning, der indtil videre også det ældste skriftlige vidnesbyrd om møllens eksistens, som jeg er stødt på. Indberetningen er udgivet af Kai C. Uldall i Lolland-Falsters historiske Samfunds Aarbog IX, 1921, s. 96-117. Efterfølgende citat om helligkilden og den nærliggende mølle findes side 105-106.

»Her på Godset er en Kilde, kaldet Cappels Kilde, hvorved er en tillåset Blok. Vandet i denne Kilde er meget delicat og skal af sig være af Jorden udsprungen. Til denne Kilde kommer hvert Aar St. Hansdag mange Mennisker, som bruger Vandet og giver Penge i Blokken, der siden til fattige Mennisker uddelis. Kilden er ellers beliggende ved en Mølle i Gottesgave Mark, kaldis Cappels Mølle.«

Nærheden mellem Kappel stubmølle og helligkilden i Kappel går igen i flere af de efterfølgende beskrivelser og kan ses som et klart indicium på, at møllen har stået på samme sted i mere end 200 år, og at der er tale om den samme mølle som den nuværende Kappel Stubmølle.

Desværre skriver han ikke noget om, hvor gammel møllen er på dette tidspunkt, men teksten kan opfattes som en god bevidnelse af, at møllen er ældre end 1744. Hvis det almindeligt anførte opførselsår 1730 holder stik, har møllen været ganske ny på dette tidspunkt.

1776: VIDENSKABERNES SELSKABS KORT

Dette forholdsvis nøjagtige kort har en signatur for møller, som på dette tidspunkt fortrinsvis var stubmøller, hvad der også afspejler sig i signaturen. Kortet viser en stubmølle lige øst for kirken og angiver navnet til at være »Cappel Mølle«. Placeringen er den samme som i dag.

Der er ikke andre møller i Kappel sogn, mens der er to møller i nabosognet Vestenskov: »Bartofte Mølle« er helt sikker, både med signatur og navn. Ved Vestenskov kirke er der en lidt uklar signatur, der godt kunne være en mølle. På grænsen mellem Vestenskov og Tillitze

sogne er der en Fælends Mølle. I Nakskov er der bl.a. signatur for tre møller sydøst for byen i det område, der i dag kaldes Møllemarken ved Rødbyvejen. Alle de anførte møller må formodes at have været stubmøller.

En forenklet gengivelse af kortet med særlig vægt på møllerne kan findes i hæftet »Møller på Lolland-Falster« (Maribo 1996).

1833: BESKRIVELSE HOS J.H. LARSEN

I 1833 udgav J.H. Larsen en topografisk beskrivelse af Lolland og Falster med titlen: »Laaland og Falster topografisk beskrevne«. Kappel sogn beskrives i første bind, side 157-164. Der står ikke meget om møllen, men den er dog omtalt ganske kort to steder.

I den generelle beskrivelse (s. 158) står der, at der i sognet er »en Mølle«. Der er altså ikke flere, men kun en enkelt, som utvivlsomt må være den nuværende stubmølle. I den uddybende beskrivelse af »Kappel By« omtales »Kappels Veirmølle uden Jord« (s. 160).

I senere beskrivelser af møller Henrik Christian Hertz, der overtog møllen nogle år senere (omkring 1836) fremgår det, at han var også var gårdejer og havde en del jord. Det er så muligvis noget, han har købt til møllen efter ca. 1836. På et matrikelkort fra 1807 over Gottesgabe Hovedgaard er der en mark, som kaldes »Møllemarken«. Den pågældende mark svarer til den nuværende præstegårdsjord i Kappel, men det fremgår ikke, hvem der i 1807 ejede »Møllemarken«.

1857: KORT TEGNET AF J.H. MANSA

På et omhyggeligt tegnet kort fra 1857 tegnet af J.H. Mansa kan man også se, hvor der var møller. Kortets titel er: »Laaland og Falster, 2. omarbejdede og forbedrede Udgave, 1857 af Oberstlieutn. J.H. Mansa«. I det område, der fra ca. 1960 til 2006 var Rudbjerg kommune var der seks møller: Kappel Mølle, Svanevær Mølle, Fælends Mølle, Egebølle Mølle, Danne-mare Mølle og Græshave Mølle.

Kappel Mølle er fortsat eneste mølle i Kappel sogn og er markeret på samme sted som i dag. I nabosognet Vestenskov var der på kortet fra 1776 en »Bartofte Mølle«, som ikke længere findes. Til gengæld er der en »Svanevær Mølle«. Muligvis er der tale om samme mølle med to forskellige navne.

Muligvis har jeg på kortet overset en mølle i Vestenskov? Der var en mølle i 1776, og der findes også senere en mølle i Vestenskov.

1859: BESKRIVELSE HOS J.J.F. FRIIS

I den gamle topografiske beskrivelse af Lolland-Falster ved P. Rhode fra 1776 er der ikke nogen omtale af møllen i Kappel. Det er der derimod i den senere bearbejdelse af J.J.F. Friis »P. Rhode, Samlinger til de danske Øers Lollands og Falsters Historie . . . udg. af J.J.F. Friis« (Kbh. 1859), omend kun ganske kort og indirekte på side 231:

»Her [i Kappel sogn] fandtes den i sin Tid berømte Kappels Kilde, som, uvist af hvad Grund, er tilkastet af Kappel Møllens nuværende Eier.«

Det er ikke meget, der siges om møllen. Men det er dog en bevidnelse af, at der omkring 1859 er en »Kappel Mølle«, og at kilden lå på møllens jord. Møllejer i 1859 var Henrik Christian Hertz, der ejede møllen fra ca. 1836 til 1866, hvor sønnen overtog møllen.

1924: BESKRIVELSE HOS C.C. HAUGNER

Det mest omfattende lokale topografiske værk er C.C. Haugners »Sønder Herred's Historie« fra 1924. Der er ikke nogen omfattende beskrivelse af møllen, men dog et fint foto af møllen samt nogle bemærkninger her og der. På side 397 er der en beskrivelse af helligkilden, som nu fremtræder som et vandhul tæt på møllen:

»Hvor før den hellige Kilde sprang og de syge søgte Lægedom for deres Vunder, er nu kun et Vandhul, hvorfra Ændernes Snadren blander sig med Kværnens snurren i den tæt ved staaende Mølle. Og dog er det denne Plet, det hele Kappel skylder sin Tilværelse som Kirkesogn.«

Det fremgår af beskrivelsen, at møllen stadigvæk er i funktion omkring 1924, samt at der har været et lille vandhul (formentlig sydvest for møllen). I beskrivelsen af Vesternæs By er der en kort omtale af stubmøllen side 413-414:

»Endvidere et gammelt Fattighus (2500 Kr.) og sidst men ikke mindst en gammel Stubmølle, der uden Modernisering af nogen Art fremtræder som den har staaet i adskillige Aarhundreder.«

Det er ikke meget, der siges om møllen, men dog, at den er der, og at den bruger den gamle teknik. Et stort foto (11x12 cm, s. 415) viser et billede af en mølle, der er pænt vedligeholdt og i funktion med sejl på vingerne. Hvis der sammenlignes med et foto fra 1917, kan man se, at møllen har fået ny bræddebeklædning og tilsyneladende også nyt stråtag med spidsrygning og vindfløj. Foto'et er formentlig taget i forbindelse med udgivelsen i 1924.

Haugners bog er også forsynet med nogle udmærkede generalstabskort (1:100.000), hvor man kan se, hvilke møller der i øvrigt omkring 1920 var i nærheden af Kappel Mølle. I Kappel sogn var der en mølle i Knubbeløkke, ca. 700 m sydøst for Kappel Mølle, samt en mølle på Langø, ca. 5 km mod nordvest. I nabosognet Vestenskov var der en mølle lidt vest for kirken, ca. 4 km mod nordøst, og i Tillitze sogn en mølle i Majbølle, ca. 7 km øst for Kappel stubmølle. De anførte møller har alle været hollandske møller og er nu revet ned.

1924: HELLIGKILDER PÅ LOLLAND OG FALSTER

I 1924 fik August F. Smith trykt en artikel i Lolland-Falsters historiske Samfunds Aarvog om »Helligkilder på Lolland og Falster«. I en note til denne artikel (note 5, side 65) indsat af årbogens redaktion er der nogle oplysninger, som indirekte er af en vis relevans for Kappel Stubmølle:

»Efter Udtalelser (Septbr. 1923) af den ca. 80-aarige Møller Clausen (tidligere Ejer af Kappel Mølle, der ligger umiddelbart ved Kildens Plads) fandt han, da han for ca. 35 Aar siden gravede ud om Kilden, fordi den underminerede den omgivende Pløjejord, paa en underliggende firkantet Træramme en ca. 2 Alen høj rund Udforing af Kampesten og derover To Tønder (Oksehoveder) over hinanden. Denne Brønd blev tagen ned; over Kilden dannede der sig en lille Sø. Tæt herved er der, ifølge samme Meddeler, tidligere, men i hans Tid, fundet adskillige Murbrokker og Tagsten, som han mener var fra det gamle Kapel.«

Noten fortæller dels, at Kappel Stubmølle på et tidspunkt har været ejet af en møller Clausen, og dels at helligkilden har ligget på den jord, der hørte til møllen. Møller Clausen hed Rasmus til fornavn og blev født ca. 1841. Han overtog møllen i 1887 og har malet sit navn på en bjælke inde i møllen: »R. Clausen 1888«.

I årbogen er der (s. 49) et foto af vandhullet, hvor man kan se, at vandhullet har været omgivet af et flettet risgærde. Et tilsvarende gærde tæt på møllen kan man se på foto'et af Kappel Mølle i Haugners bog om Lolland Sønder Herred.

1934: DANSKE MØLLER AF NIELS MEYN

I en stor håndbog om danske møller og danske møllere, »Danske Møller med en historisk indledning af Niels Meyn«, findes der side 257-258 en beskrivelse af Kappel Stubmølle:

»Kappel Møller, Kappel. Ejer: Niels Peter Nielsen, f. 1. Maj 1867 i Dannemare, g. 2. November 1894 med Marie, f. Olsen. Kappel Mølle er en gammel Stubmølle med vindfang på 24 Alen, bygget 1730. I en lang Aarrække tilhørte den Gaardejer Hertz, som ogsaa drev større Landbrug. Af senere Ejere kan nævnes: fra 1880-1915 Møller Rasmus Clausen, 1915-1920 Møller Chr. Clausen. Den nuværende Ejer købte Møllen i 1920. Møllen har et Tilliggende paa 8 Tdr. Land.«

Beskrivelsen er ledsaget af et lille foto af møllen (7x5 cm), som må være taget i tilknytning til udgivelsen. Man ser møllen med sammenrullede sejl på vingerne og den ene af møllegårdens udlænger. Møllen må stadigvæk være i funktion på dette tidspunkt i 1934. På foto'et er møllen omgivet af et lavt hegn af kæppe.

Det oplyses, at møllen er bygget i 1730. Det fremgår ikke, hvor håndbogen har sine oplysninger fra. Oplysningen om byggeåret 1730 går igen i de følgende beskrivelser af møllen, og jeg går ud fra, at de stammer fra denne håndbog, som indtil videre er det ældste sted, hvor jeg har fundet oplysningen.

Der er en tilforladelig fortegnelse over de seneste mølleejere, selv om der kan være en vis usikkerhed om nogle af årstallene; andre kilder meddeler fx, at Rasmus Clausen først overtog møllen i 1886 eller 1887. Den anførte mølle ejer, Niels Peter Nielsen, solgte møllen i 1934. På det tidspunkt var han ca. 67 år gammel. Der er ikke spor af, at møllen har været i drift efter den tid.

1957: ANDERS JESPERSENS BESKRIVELSE

Den 14.-16. februar var ingeniør Anders Jespersen på feltarbejde på Lolland-Falster og undersøgte ca. 50 bevarede møller. Feltarbejdet resulterede i en engelsk-sproget publikation med titlen: »Windmills on Lolland-Falster«. Publikationen indeholder en beskrivelse af de besøgte møller, samt en anbefaling af, hvilke møller der burde have førsteprioritet i bevaringsarbejdet. Anders Jespersen var leder af Nationalmuseets møllelaboratorium og senere grundlægger af og formand for foreningen »Danske Møllers Venner«. På blad 7 findes følgende beskrivelse af Kappel Mølle:

»DK-35044-Kappel Mølle, Kappel Sogn

Post mill; post like DK-35002 [Østofte Mølle]; body: vertical weather boards and thatched roof. Access along cat walk on tail pole. Mill turned by winch & tail pole. Cloth spread sweeps in cast-iron poll end (probably installed last year). Storys: stone

floor – bridge floor. Two face wheels on wind shaft. Front wheel to second shaft to spurwheel on bridge floor. Rather uncertain continuation from here: lantern pinion to barley stone in this floor, left side, appears certain, but doubtful whether small crusher on right hand side was run over- or underdrift. From tailmost wheel: one-step drive to large flour stone. Hand operated hoist. Vats missing; rightangled ten-tering. The mill was reported to be of very poor standard of preservation until the summer of 1956 when extensive restoration took place, on a rather brutal scale: cross tree partly repaired with concrete and tarred (!), poll end replaced in cast-iron, and interior left unlocked - and unrestored. Measured drawing from 1917 in Maribo Stiftsmuseum.«

Efterfølgende er et forsøg på at lave en dansk oversættelse af Anders Jespersens engelske tekst. Der er en del specielle engelske ord, som ikke uden videre kan slås op i en almindelig engelsk ordbog:

»DK-35044-Kappel Mølle, Kappel Sogn.

Stubmølle, stub ligesom DK-35002 [Østofte Mølle]. Krop: lodrette brædder og stråtag. Adgang via smal trappe på svansen. Møllen drejes ved hjælp af spil og svans. Kludesejl på vinger i et akselhoved af støbejern (formentlig anbragt sidste år). Etager: kværnloft – broloft. Tosidig gearhjul på vingeaksel. Forreste gearhjul via anden aksel [forløber] til stjernehjul på broloftet. Ret usikker fortsættelse herfra: lygtedrev til bygkværn [skallesten] i venstre side på dette loft forekommer sikker; men det er usikkert, om en lille grynbrækker i højreside var drevet via overtræk eller undertræk. Fra det bagudvendte gearhjul: étrins udveksling til stor kværnsten. Håndbetjent hejseværk. Støvkar [omkring kværnsten] mangler. Højredrejet hækværk.

Møllen var rapporteret at være i meget dårlig vedligeholdelsesstand indtil sommeren 1956, hvor en omfattende restaurering fandt sted på en temmelig brutal måde: Krydsfoden delvis repareret med cement og tjæret (!), akselhoved erstattet med et i støbejern, og det indre efterladt ulåst og urestaureret. Opmålinger fra 1917 i Maribo Stiftsmuseum.«

Anders Jespersen har beskrevet, hvad han kunne se på dette besøg i Kappel februar 1957. Der er dog nogle punkter, hvor man kan være usikker på beskrivelsen. Skallesten (grubbesten) har helt bestemt ikke være på plads oppe i møllen, da den på flere fotos fra 1900-tallet har stået på jorden lænet op af soklen. Måske har der i 1957 været en grynbrækker på broloftet. På opmålstegningen fra 1917 er der afbildet noget maskineri. Hvis det har været der i 1957, er det forsvundet efterfølgende.

Beskrivelsen kan også læses som et lille katalog over møller, der havde været der engang, men som var blevet nedrevet i første halvdel af 1900-tallet. I nærheden af Kappel Mølle kan nævnes: Arninge Mølle (35017), Vestenskov Mølle (35018), Knubbeløkke Mølle (35019), Majbølle Mølle (35020), Langø Mølle (35043), Gloslunde Mølle (35045).

1984: JENS LAMPES MØLLEBOG

I anledning af Dansk Møllerforenings 100 års jubilæum blev der udgivet en bog om »Møller og møllere i Danmark gennem 100 år« redigeret af Jens Lampe. Kappel Stubmølle er ikke sær-

skilt omtalt, men optræder dog på en kronologisk liste over store og små tal i mølleriets historie under årstallet 1730 (s. 118).

»1730 Kappel Stubmølle på Lolland rejses med stråtækt tag. Restaureret af Nationalmuseet og fredet.«

Informationen om opførelsen i 1730 stammer formentlig fra Meyns Møllebog (1934). Restaureringen, der omtales, må være den fra 1956. Kappel Stubmøllelaug har modtaget fotos fra den daværende møllebygger, Peder Sofus Nielsen, Holleby, men savner i øvrigt præcise informationer om, hvem der betalte restaureringen og var bygherre. Ejer i 1950'erne var den lokale selvejende institution »Kappel Stubmølle«.

1993: MØLLEBYGNINGER I DANMARK

Miljøministeriet (Skov- og Naturstyrelsen) udgav i 1993 en tyk bog med registrering af de bevarede møller i Danmark. Registreringen er opdelt efter amt og kommune, og på side 325 under Storstrøms Amt og Rudbjerg Kommune findes følgende beskrivelse af Kappel Mølle:

»Kappel Mølle
Kappelvej, Vesternæs, Rudbjerg Kommune.
Stubmølle. Bygningsfredet 1959.

Kappel Mølle er opført omkring 1730. Den er så vidt vides landets eneste stråtækte stubmølle.

I slutningen af 1980'erne gennengik møllen, der i dag er uden anvendelse, en omfattende restaurering.

Møllekonstruktionen er firkantet. Den hviler på en sokkel af granit.

Overmøllen er opført i træ og beklædt med brædder. Taget er et stråtækt saddeltag.

Møllen har jordomgang.

Vingerne er sejlførende med et vindfang på 24 alen og møllen krøjer med svans.

Af bevaret mølleinventar og gangtøj kan nævnes kværn, spillestok med drev, vingeaksel med hathjul, hejseværk m.m.

Møllens vedligeholdelsesstand er god. Den ejes af Danske Møllers Venner.«

Beskrivelsen ledsages af et udateret foto, som viser møllen med helt ny og umalet bræddebeklædning, men med meget medtagne vinger. Foto'et må være taget efter den første fase af restaureringen i 1986-87, hvor der kom ny bræddebeklædning på, og inden anden fase i 1988, hvor den bl.a. fik nye vinger.

Udsagnet om, at Kappel Stubmølle er landets eneste stråtækte stubmølle, modsiges i samme bog side 686, hvor der er en beskrivelse af Brundby stubmølle på Samsø. Både foto og beskrivelse viser en anden stubmølle med stråtag.

1994: DANSK MØLLEATLAS III

Dansk Møllerforening udgav i starten af 1990'erne et »Dansk Mølleatlas« i tre hæfter, som var særtryk af foreningens tidsskrift »Møllen«. Hæfte III fra 1994 omhandler møller øst for Storebælt, og her findes side 17 en kort beskrivelse af Kappel Stubmølle:

»Kappel Stubmølle, Kappelvej v/Nakskov, er opført ca. 1730. Driften ophørte i 1947. Møllens tag er stråtækt, og vingerne er 24 alen til sejl. Restaureringen foregik mellem 1986-89, dog ikke helt afsluttet indvendig. Ejes af »Danske Møllers Venner«. Kan ses ved henv. til sognpræst Holger Villadsen, tlf. 53 94 80 19.«

Beskrivelsen er billedtekst til et foto af møllen taget af P.G. (Per Gliese). Foto'et viser møllen med nye og hele vinger og sammenrullede sejl; det må altså være taget efter 1989 og inden 1994. Oplysningen om, at driften ophørte i 1947 er ikke korrekt. Den er ophørt senest i 1936, hvor stubmøllen blev solgt til den selvejende institution »Kappel Stubmølle og Hellig Trefoldigheds Kilde«.

1996: MØLLER PÅ LOLLAND-FALSTER

I et samarbejde mellem møllelaugene på Lolland-Falster og Amtscentralen i Maribo blev der i 1996 udgivet en beskrivelse af de bevarede gamle møller på Lolland og Falster. Der er nogle generelle beskrivelser af de forskellige mølletyper, og i beskrivelsen af stubmøllen bruges som illustration opmålstegningen fra 1917 af Kappel Stubmølle. Den korte billedtekst til et farvefoto af Kappel Stubmølle lyder således:

»Kappel Stubmølle ligger på adressen Kappelvej 6 i Kappel. Møllen blev opført i 1730 og var i brug indtil 1936.

Fredet 1959. Overtaget af en selvejende institution i 1936 og overdraget til Danske Møllers Venner i 1983.

Den blev renoveret i 1950'erne og igen i slutningen af 1980'erne.

Kappel Stubmøllelaug blev stiftet i 1994.«

Farvefotoet er taget af Jens Højkrog, formentlig i 1996, og viser møllen med en glat bræddetbeklædning malet med svenskrødt.

2001: VINDMØLLER OG VANDMØLLER I DANMARK

Anna Marie Lebech-Sørensen udgav i 2001 en bog om møller i Danmark, som senere er blevet fulgt op af yderligere to bind. Torkildstrup Stubmølle på Falster beskrives på siderne 179-184. Den sidste del af beskrivelsen gælder dog andre vindmøller på Lolland-Falster og herunder også Kappel Stubmølle (s. 184):

»Den tredje stubmølle på Lolland ligger helt mod vest, tæt ved Albuen Strand. Efter landsbyen, der har fået navn efter kirken, der oprindeligt var et kapel, hedder den Kappel Mølle og ligger på Kappelvej 6 mellem landsbyen og kirken. Stubmøllen blev opført i 1730 i nærheden af den siden 1500-tallet tilstoppede Hellig Trefoldighedskilde og var i funktion til 1936. Den blev fredet i 1959 og restaureret i flere omgange. I 1989 kørte den for første gang, siden den almindelige drift blev indstillet. Kappel Mølle blev restaureret igen i 1990'erne og har siden 1994 også sit eget møllelaug, som sørger for den almindelige vedligeholdelse. Stubmøllens tag er saddelformet og specielt ved at være tækket med strå. Brædderne på den firkantede møllekrop, der står på en kampestenssokkel, er malet smukt mønjerøde. Farven står fint til de hvidmalede vinger.«

Beskrivelsen ser ud til især at bygge på tidligere trykt litteratur, og der er par mindre fejl. Det er ikke rigtigt, at helligkilden allerede blev tilstoppet i 1500-tallet, da der er dokumentation for, at den stadigvæk var i funktion helt op i 1700-tallet. Tilstopningen eller tilkastningen er først sket på et tidspunkt i 1800-tallet.

Det er rigtigt nok, at møllen kørte i 1989 for første gang siden 1930'erne, men det var kun i ganske få minutter, da den indvendige teknik, herunder bremserne, ikke var blevet sat i funktionsduelig stand.

Det er ikke rigtigt, at møllen blev restaureret igen i 1990'erne. Det skete først i 2003-04. Dog blev møllen malet af lokale folk i begyndelsen af 1990'erne. Brædderne blev malet med ægte svenskrødt, og vingerne med hvid linolie.

Litteraturfortegnelse

Alfabetisk fortegnelse over trykte kilder og beskrivelser

DANSK MØLLERFORENING: Dansk Mølleatlas III. Vejviser over møller på Sjælland, Lolland, Falster, Møn og Bornholm. Red. af. Per Gliese & Otto Rasmussen. (= Særnummer af »Møllen«), Odense 1994, 38 s. [Om Kappel Mølle, s. 17].

FRIJS, J.J.F.: Samlinger til de danske Øers Laalands og Falsters Historie af P. Rhode. Med en Deel Forandringer, Tillæg og Rettelser paany udgivne af J.J.F. Friis, Første-Andet Bind. København 1859. [Om Kappel sogn, bind 1, s. 230-232].

HAUGNER, C.C.: Sønder Herred's Historie, Topografi og Statistik (= Lollands Historie, Topografi og Statistik, bind 4). Nakskov 1924. [Om Kappel Mølle s. 413-415].

JESPERSEN, ANDERS: Windmills on Lolland-Falster, Denmark. A Field Survey, Analysis and Recommendation for Preservation, Compiled February 1957 by Anders Jespersen. Virum 1957, 23 bl. [Kappel Mølle beskrives som nr. DK-35044 på s. 7].

LAMPE, JENS: Møller og møllere i Danmark gennem 100 år. Dansk Møllerforening 1884-1984. Århus: Chronos 1984, 139 s. [Kappel Mølle optræder på den kronologiske liste under årstallet 1730, s. 118].

LARSEN, J.H.: Laaland og Falster topografisk beskrevne. Første Bind, København 1833. [Om Kappel sogn s. 157-164].

LEBECH-SØRENSEN, ANNA MARIE: Vindmøller og Vandmøller i Danmark, [bind 1]. Steenstrup: Skib Forlag 2001, 257 s. [Om Kappel Mølle, s. 184].

MEYN, NIELS: Danske Møller. København 1934. [Med historisk Indledning af Niels Meyn & Mølle teknik af H. Loft. Om Kappel Mølle s. 257-258].

MILJØMINISTERIET, SKOV- OG NATURSTYRELSEN: Møllebygninger i Danmark. Redegørelse og status 1993. Red. af Jørn Andreasen og Torben Olesen. København 1993, 820 s. [Om Kappel Mølle s. 325].

NIELSEN, FRANK V.: Møller på Lolland-Falster. Amtscentralen i Maribo 1996, 32 s.

SMITH, AUGUST F.: Helligkilder på Lolland og Falster. i: Lolland-Falsters historiske Samfunds Aarbog for 1924, s. 42-65.

ULDALL, KAI C: Topografiske Indberetninger fra Lolland 1743-44. i: Lolland-Falsters historiske Samfunds Aarbog for 1921, s. 96-117.